

ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู”:

แนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Presupposition in the short story ‘/sa.ŋòp ɲōŋ nāj dōŋ ɲūu/’

(Confused Calmness in Snakes’ Wilderness):

A critical discourse analysis

Received: *January 4, 2019*

Revised: *May 1, 2019*

Accepted: *June 27, 2019*

สิริศิระ โชคทวีกิจ

Sirisira Chokthawikit

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Humanities, Ramkhamhang University

sirisira@ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน (Presupposition) อันเป็นแนวทางของการพิจารณาการเลือกใช้รูปภาษาที่ผ่านถ้อยวัจนะต่างๆ ที่สะท้อนอำนาจ มายาคติ และอุดมการณ์ของผู้ใช้ในสังคม โดยศึกษาจากเรื่องสั้น “สงบงในดงงู” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นและภาวะอารมณ์ความรู้สึกสำคัญ ซึ่งเป็นแก่นเรื่องเกี่ยวกับความกลัวที่มาปกปิดความกลัว แต่ยังคงเป็นความกลัวที่ยังมีอำนาจเหนือความกลัว อาจกล่าวได้ว่า เป็นความกลัวในความกลัวผ่านถ้อยอุปลักษณ์ของเรื่อง คำว่า “งู” วิธีการวิเคราะห์นั้นใช้หลักการทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผลวิเคราะห์พบว่ามีโครงสร้างตัวละครที่ผลิตสร้างถ้อยวัจนะต่างๆ ที่สามารถกำหนดประเภทหมวดหมู่ (Taxonomy) และผลิตบทบาทหน้าที่ของการใช้ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนได้ 6 ประเภท ดังนี้ 1) การดำรงอยู่ (เช่น มี/ไม่มี) 2) การคาดคะเนหรือคาดการณ์ 3) การกระทำปฏิบัติ 4) การรักษาหน้าและการแย่งชิงพื้นที่ 5) การเล่าเรื่องและบรรยายเหตุการณ์ และ 6) การข่มขู่ เตือน แนะนำ กลี้ยกล่อม ผลผลิตที่เกิดจากการใช้ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนนำไปสู่การประสานความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมที่ถูกผลิตสร้างขึ้น การแฝงมายาคติที่ครอบงำ รวมถึงอุดมการณ์ที่นำเสนอและปลดปล่อยออก ซึ่งการสะท้อนวิถีชุมชนผ่านเรื่องสั้นเรื่องนี้นับได้ว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงระดับขั้นตอนเท่านั้น แต่ระดับจิตวิญญาณถูกลบกล้างด้วยความกลัวที่เกิดกับตัวละคร ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน วาทกรรม อำนาจกับสังคมที่ล้มเหลว เป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์เกิดความกลัว

คำสำคัญ : ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน, วาทกรรม, อำนาจ, ความกลัว

Abstract

This article aims to analyze previously believed ideas, or “presupposition” as a way of judging the choice of language through utterance which reflect the power of the ideology of the users’ discourses in society. This is done through a study of the short story ‘/sa.ηòp ηōη nāj dōη ηūu/’ (Confused Calmness in Snakes’ Wilderness), which is about the drive for local democracy and emotional state, and includes the theme of courage to overcome fear but where fear still controls the courage. It can be said that the fear of fear apparent through the interface of the word “snake”, is frequently underscored in the text. The analysis method is based on pragmatic principles and critical analysis discourse. The results found that the characters who produce the utterances can be interpreted and construed in several roles and functions as follows: 1) existence (e.g. exist/not exist); 2) prediction or projection; 3) action of doing or practicing; 4) face saving and space occupation; 5) narration and explanation and; 6) suggestion, threat and intimidation. The fruitful presupposition of the thoughts that precedes it leads to the coordination of the relationship between the generated discourses in accordance with mythologies that have been proposed and released, reflecting the way in which the community has been through this short story, is only step-by-step democracies. But the spiritual level was negated by the fear of the characters. The advantages and the implications of the analysis can be summarized as examples of language, presuppositions or ideas that are believed to exist before, discourse and power with the failed society. This is the reason that makes people scared.

Keywords: presupposition, discourse, power, fear

1. บทนำ

วรรณกรรมเป็นตัวแทนที่บรรเจิด จำลอง ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ของมนุษย์ เมื่อมีการผลิตวรรณกรรมย่อมมีความคิดของมนุษย์แทรกลงไปในวรรณกรรมนั้นๆ เสมอ เช่น ประสบการณ์ของผู้แต่งที่นำเสนอผ่านตัวละครและเหตุการณ์ในวรรณกรรม ดังนั้น ตัวบทวรรณกรรมจึงเป็นแหล่งข้อมูลทางภาษาที่สามารถนำมาวิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษา สังคม อำนาจ และอื่นๆ ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “วรรณกรรมสะท้อนสังคม” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้วรรณกรรมจะเป็นเรื่องจินตนาการ แต่ก็มีเค้าโครงความจริงของสังคมมนุษย์ที่นำเสนอผ่านถ้อยคำภาษา ด้วยเหตุที่หลักการทางวจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มีความสำคัญกับการใช้ภาษา อำนาจ และผลกระทบทางสังคม การศึกษาวรรณกรรมผ่านหลักการดังกล่าวนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ ดังที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

เรื่องสั้น “สงบงในดง” นำเสนออำนาจของชนชั้น สถานะ ความเป็นสถาบันของตัวละครสำคัญ ซึ่งพิจารณาจากการใช้ภาษาเป็นหลักฐานบ่งชี้ถึงอำนาจในชุมชนของตัวละคร เรื่องสั้นนี้มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความกลัวในอำนาจของคนในสังคม แม้สังคมนั้นจะเป็นเพียงชุมชนขนาดเล็กอย่างหมู่บ้านที่ตัวละครลงสมัครเลือกตั้งแข่งขันกัน โดยนำเสนอการจัดสร้างสาธารณูปโภคให้เป็นประโยชน์แก่หมู่บ้าน มีผู้สมัคร 2 คน ได้แก่ “ลุงเชิดศักดิ์” อดีตประธานชุมชน (ชั่วอำนาจเก่า) ที่นำเสนอการสร้างสวนหย่อม และ “บุรพา” คนหนุ่มหัวก้าวหน้า (ชั่วอำนาจใหม่) ที่นำเสนอสร้างสนามฟุตบอล ในสถานการณ์การแข่งขันและการตัดสินใจเลือกของผู้อยู่อาศัยด้วยบริบทของผู้นำทางความคิดสองฝ่าย และการปะทะผ่านภาษาเพื่อการรณรงค์เชื่อเชื่อยและการสร้างคำถามแก่อีกฝ่ายเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้การใช้ภาษาในเรื่องสั้นดังกล่าวสะท้อนภาพความรู้สึกล้วอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่าง “ยังหนุ่มยังแน่น ไม่น่าตายไว้นะ ว่าไหม” เป็นถ้อยคำพูดของผู้มีอำนาจที่พูดคุยกับคนหนุ่มอีกคนที่เป็เพื่อนของผู้ตาย

การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมอำนาจในบริบทชุมชนปฏิบัติการที่ปรากฏในเรื่องสั้นนี้มีรูปภาพที่นำเสนอและสะท้อนปัญหา ปมขัดแย้ง ความกลัว ความรุนแรงในลักษณะที่คิดไปเองและเป็นจริงตามธรรมชาติ การประสานรอยร้าว การยอมรับหรือการต่อต้านอำนาจที่เกิดขึ้นในรูปแบบการสนทนาเชิงตอบโต้ (วิภาษวิธี) และการนิ่งรับโดยดูเฉย

การปฏิบัติและภาวะปฏิสัมพันธ์ในเรื่องสั้นนี้จึงมีความสำคัญอย่างน่าสนใจยิ่งสำหรับการประมวลและประเมินค่าการใช้ภาษาที่รองรับวาทกรรมและอำนาจความกลัวในชุมชน

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน (Presupposition) ซึ่งสะท้อนการผลิตวาทกรรม อำนาจ และมายาคติที่แฝง

2.2 เพื่อวิพากษ์ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ (Presupposition) ของตัวละครนั้น ในการพิจารณาความสัมพันธ์กับแก่นเรื่อง และการกำหนดสร้างตัวละคร (Characterization)

2.3 เพื่อศึกษาการสร้างมโนทัศน์ต่อโลกทัศน์ของคนในสังคมผ่านกลวิธีทางภาษาและกลการประพันธ์

3. คำถามวิจัย

3.1 ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนอย่างใดบ้างที่เป็นความคิดความเชื่อสำคัญของตัวละคร และเป็นถ้อย
วจนะสื่อสารที่สื่อความหมายสอดคล้องกับการผลิตวาทกรรม อำนาจ และมายาคติ อย่างไร

3.2 ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนั้นมีความสัมพันธ์กับแก่นเรื่องและการกำหนดสร้างตัวละครอย่างไร

3.3 ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนกับการผลิตวาทกรรม อำนาจ และมายาคติ ทำให้ผู้คนสร้างมโนทัศน์
ต่อโลกทัศน์อย่างไร

4. สมมุติฐาน

ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของตัวละครในเรื่องนี้เป็นพลังทางความคิดที่ผ่านประสบการณ์ แล้ว
ผลักดันออกมาเป็นรูปภาพที่ต้องการสื่อสาร และยังสัมพันธ์กับการเรียนรู้สังคมไปพร้อมกัน

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 ผู้วิจัยกำหนดใช้เรื่องสั้น เรื่อง “สงบงในดวง” ของจันทร์ภา รัชมีทอง (cited in Chaoruea, 2016)
เป็นตัวบทข้อมูลในการศึกษาด้วยเหตุผลว่าเป็นเรื่องสั้นที่ชนะเลิศวรรณกรรมการเมือง “พานแว่นฟ้า” ประจำปี
พ.ศ.2559 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่จะนำมาศึกษาความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนได้

5.2 ผู้วิจัยอ่าน สำนวน และนำรูปภาพที่มีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (presupposition) กับการ
ผลิตวาทกรรม อำนาจ และมายาคติ มาวิเคราะห์ ดังนั้น พลังภาษาจากรูปภาพของตัวละครมีผลกระทบต่อ
การผลิตวาทกรรม อำนาจ และการเผยแพร่มายาคติของบุคคลที่มีการสนทนาเชิงการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์

5.3 นำถ้อยวจนะที่มาจากรูปภาพที่สะท้อนความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อน มาจัดกลุ่มประเภทเพื่อ
นำมาอธิบายความสัมพันธ์กับการผลิตวาทกรรมที่ตัวละครมุ่งนำเสนอ

5.4 สังเคราะห์ผลวิเคราะห์เพื่อแสดงความสัมพันธ์และความสอดคล้องกับแก่นเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่อง
ตลอดจนการกำหนดสร้างตัวละคร

5.5 อภิปราย สรุป และเสนอแนะเกี่ยวกับภาษา วาทกรรม อำนาจ สังคม และลักษณะตัวบท
วรรณกรรม

6. ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และนิยามศัพท์

คำว่า “ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน” เป็นคำที่บัญญัติศัพท์เฉพาะทางภาษาอังกฤษว่า “Presupposition”
มีผู้ใช้ใกล้เคียงกันหลายคำ เช่น “สภาวะเกิดก่อน” (Deepadung, 2009, p.37) และ “มูลบท” (Hongladarom
& Xhoksuk p.33) เป็นต้น

พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2014, p.354) ได้ให้
คำจำกัดความว่า “คำกล่าวหรือประพจน์ บอกลักษณะความจริงที่เกิดก่อน เช่น ฉันเสียใจที่อาจารย์ไม่ได้อยู่ที่นี้
แสดงสภาวะเกิดก่อนว่าอาจารย์ไม่ได้อยู่ที่นี้” ประเด็นที่ทำให้เข้าใจหรือเชื่อว่าสถานที่คือ “ที่นี่” และช่วงเวลา
ขณะของผู้พูดระบุว่ามีภาวะของการไม่ปรากฏของสิ่งที่กล่าว คือ “อาจารย์” อย่างไรก็ตาม หากมี

สถานการณ์เกิดขึ้นทันทีที่ผู้พูดได้กล่าวออกมาว่าอาจารย์ที่ถูกกล่าวอ้างถึงปรากฏตัว ก็สามารถยกเลิกสภาวะเกิดก่อนได้

ในที่นี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ “ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน” เพื่อเอื้อต่อการตีความได้ว่ามีคาคณะเนความน่าจะเป็นของเหตุการณ์และอาจไม่เป็นจริงก็ได้ หากแต่เป็นความเชื่อในใจของผู้พูดอยู่ก่อนแล้ว

จันทิมา อังคพณิชกิจ (Angkapanichkit, 2018, p.199) เป็นผู้ที่ใช้คำว่า “มูลบท” โดยอธิบายความหมายว่า “เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อข้อความที่ทำให้เข้าใจได้โดยนัยว่ามีข้อความอื่นๆ หรือมีเหตุการณ์บางอย่างปรากฏหรือเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว หรือมีความคิดและเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ในข้อความตัวบท” พร้อมตัวอย่าง เช่น “ผลิตภัณฑ์ xxx ทำให้หน้าขาวขึ้น ความหมองคล้ำเหี่ยวย่นจะไม่กลับมาอีก” พบว่ารูปภาษาที่แสดงมูลบทหรือความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน คือ การใช้คำว่า “ขึ้น” และ “อีก” และคาคณะเนหรือสืบริ่องรอยได้ว่ามีสิ่งที่เกิดก่อนไว้แล้ว และอาจมีลักษณะการเกิดซ้ำของสิ่งนั้น นั่นคือปัญหาสภาพผิวหน้า หากผู้ฟังรับสารนี้แล้วทบทวนว่าผู้พูดอาจมีความคิดที่เชื่ออยู่ก่อนเช่นนั้น แต่ผู้ฟังผู้อ่านไม่มีปัญหาดังกล่าวจึงไม่พิจารณาข้อความต่อก็เป็นได้ (จึงเป็นการยกเลิกความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนผ่านการรับรู้ของผู้รับสาร)

สมาคมานาชาติ SIL (<http://www.glossary.sil.org/term/presupposition>, 2017), ได้ให้นิยาม “ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน” ว่า “เกี่ยวกับความเชื่อที่มีอยู่เดิม ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับถ้อยวัจนะที่สื่อสารระหว่างผู้พูดและผู้ฟังซึ่งความเข้าใจในความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนั้นขึ้นอยู่กับบริบทที่เหมาะสม และเป็นสมมุติฐานที่จำเป็นแก่ถ้อยวัจนะในลักษณะของการเพิ่มเติม การปฏิเสธ การถาม” ซึ่งพิจารณาจากความสัมพันธ์ของลักษณะไวยากรณ์หรือหน่วยคำศัพท์ที่ใช้ในการบ่งชี้ว่าฟังเป็นเช่นนั้น ลักษณะไวยากรณ์หรือหน่วยคำศัพท์ที่ปรากฏใช้ในถ้อยวัจนะเพื่อสามารถคาดความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้ เรียกว่า “หน่วยทางภาษาที่แสดงความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน” (presupposition trigger) ซึ่งสุจริตลักษณ์ ดีผดุง (Deepadung, 2009, p.44) อธิบายว่าเป็น “ตัวกระตุ้นให้เกิดการสื่อความที่เป็นสภาวะเกิดก่อน”

Culpeper & Haugh (2014, pp.55-56) กล่าวว่า “ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนเป็นการคาดการณ์ว่ามีสิ่งหนึ่งส่งผลต่อการผลิตรูปภาษาหนึ่งออกมา” ซึ่งมีความใกล้เคียงกับคำว่าสมมุติฐาน แต่สมมุติฐานเป็นสิ่งที่คาดหวังตามการพิจารณาของความถูกผิดเท่านั้น รูปภาษาบางรูปที่มีความคิดความเชื่อบางอย่างไม่สามารถพูดออกมาได้หรือผู้พูดคิดแล้วว่าไม่พูด เพราะอาจมีประเด็นร้ายแรงเกิดขึ้นได้ จึงใช้กรุปภาษาหนึ่ง แต่ภายในรูปภาษานั้นมีหน่วยภาษาที่แสดงถึงความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้ เช่น “He claims that the rocky reef that the ship hit on the night of Jan 13 2012 was not marked on his nautical charts” จากรูปภาษานี้มีหน่วยภาษาที่แสดงความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้ คือคำว่า “rocky reef” “his nautical charts” เป็นต้นที่แสดงการมีอยู่ของสิ่งเหล่านั้นที่เป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ถูกเรือชนเสียหาย แต่ไม่มีความสำคัญต่อเส้นทางเดินเรือเลย หมายความว่า เส้นทางเดินเรื่อนั้นมีอยู่ก่อน หินโสโครกนั้นก็มิอยู่ ณ ตำแหน่งของหินเองอยู่แล้ว

การนำเสนอความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นความคิดเชื่อที่มีอยู่ก่อนการผลิตถ้อยวัจนะ เจตนา และความหมายที่ประสงค์จะสื่อสารจริงได้ นำไปสู่การพิจารณาความสัมพันธ์กับผู้พูดและผู้ฟัง รวมถึงบทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง อำนาจ สถานะ ชนชั้น การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

ที่เกี่ยวกับสังคมของคนที่อาศัยอยู่ไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับใดก็ตาม เพราะการใช้ภาษาจะสร้างอัตลักษณ์ของผู้พูดที่เชื่อมโยงกับสังคม

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (Phanphothong, 2013, pp.83-85) นำความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนวิเคราะห์รูปภาพที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สะท้อนการรับรู้ว่ามีเหตุการณ์ก่อนหน้าที่เป็นไปได้และมักเป็นผลร้าย เช่น นักการเมืองคนหนึ่งพูดออกสื่อว่า “ผมจะต้องแก้เรื่องการรับสินบนของข้าราชการประจำ” มีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนว่ามีเหตุการณ์รับสินบนของกลุ่มคนทำงานที่ได้ชื่อว่าข้าราชการประจำ

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนอีกความคิดหนึ่งที่เป็นไปได้เช่นกันคือ “การรับสินบนมักเกิดกับข้าราชการประจำ เพราะอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจที่มีอยู่จนครบวาระการทำงานนั้น ผู้ติดสินบนอาจเห็นว่าเป็นการรับเข้าเป็นพวกเพื่อช่วยเหลือกันได้อย่างยาวนาน” เห็นได้ว่าความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนของผู้วิจัยเป็นการอธิบายเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพกับสังคมไปพร้อมกัน เข้าลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Fairclough (1989, pp.1-4) กล่าวถึงภาษาและอำนาจว่าเป็นเรื่องของ “การเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน” โดยที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดังนี้ “ทางทฤษฎีคือทำให้เข้าใจเรื่องการประเมินค่าต่ำของความสำคัญของภาษาในการผลิต การอ้าง และการเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในสังคม สำหรับทางปฏิบัติคือ เพิ่มความระมัดระวังของการใช้ภาษาที่มีผลต่อการครอบอำนาจของคนใดคนหนึ่งต่อคนอื่น เพราะความระมัดระวังเป็นก้าวแรกของการปลดปล่อยอิสระเสรี” Fairclough ได้กล่าวถึงชุดความคิด (อุดมการณ์) (ideology) ว่า “เชื่อมโยงกับอำนาจ เพราะธรรมชาติของสมมุติฐานทางมายาคติจะแฝงอยู่ในสัญญา (convention) เฉพาะ และธรรมชาติของสัญญาเหล่านั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งเป็นต้นเหตุของสัญญา และเป็นวิถีของการสร้างความชอบธรรมให้แก่ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่กับความแตกต่างทางอำนาจ... มายาคตินั้นเชื่อมโยงกับภาษา เพราะการใช้ภาษาเป็นรูปแบบพื้นฐานที่สุด (the commonest form) ของการแสดงออกทางพฤติกรรมในสังคม... มายาคติจึงเป็นสิ่งที่ปรากฏในภาษาอย่างแพร่หลายทั่วไป กล่าวคือ ธรรมชาติที่เป็นมายาคติของภาษาเป็นหนึ่งในแก่นของสังคมศาสตร์สมัยใหม่... ช่องว่างระหว่างระดับของความระมัดระวังซึ่งเป็นสิ่งที่ภาษาร่วมสมัยต้องการ และระดับที่ความระมัดระวังจะดึงดูดเรียกร้องเป็นเหตุผล (ที่ศึกษา)... การใช้อำนาจผ่านการบีบบังคับรวมถึงความรุนแรงเชิงกายภาพ และการใช้อำนาจผ่านการประดิษฐ์ของการยินยอม... ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจทั้งสองที่มีน้ำหนักของแต่ละอำนาจแตกต่างกันไป มายาคติเป็นวิถีสำคัญของการยินยอมที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นมา”

หากกล่าวถึงมายาคติที่เป็นตัวการของความรุนแรง ไม่ว่าจะก่อร่างสร้างตัวจากการทะเลาะ ความเข้าใจผิด ความบาดหมาง หรือความขัดแย้งก็ตาม ก็มีผลต่อการแบ่งแยกความเป็นเราและเขา van Dijk (2004) ได้อธิบายความกระฉ่างของมายาคติว่า “เป็นคำที่ใช้ในวงการสื่อสารมวลชนและสังคมศาสตร์ แต่ยังมีลักษณะกำกวมอยู่ แต่ก็ใช้อย่างกว้างขวางในทางลบ ซึ่งใช้อ้างความคิดของคนอื่นที่แข็งทื่อ ออกผิดๆ และถือพรรคพวก นั่นคือเรามีชุดความจริง เขามีมายาคตินั่นเอง” หากกล่าวเชิงความชอบธรรมยอมเข้าข้างตนเองและโยนความผิดให้ผู้อื่น

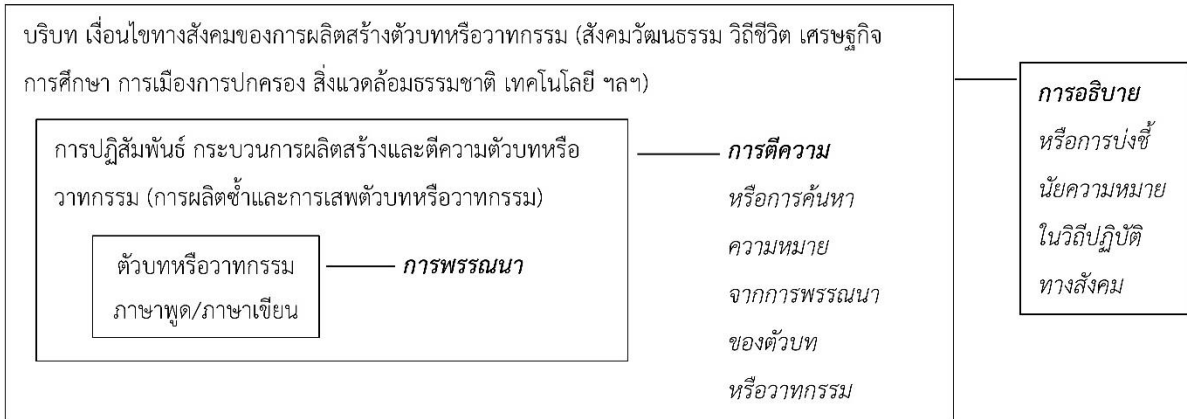
การศึกษาอุดมการณ์และมายาคติผ่านภาษาในตัวบท เช่น วรรณกรรม เป็นบูรณาการระหว่างหลักการทางภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาปริชาน และอื่นๆ เรียกว่า “สัมพันธสารวิเคราะห์”¹ ซึ่งเน้นภาษาในตัวบท และ “วาทกรรมวิเคราะห์” ซึ่งศึกษาภาษาและมุ่งเน้นผลลัพธ์ของการใช้ภาษาที่มีต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม อันจะสะท้อนความคิด ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ ความปรารถนาต้องการ การแสดงภาวะยอมรับหรือต่อต้าน การปะทะ ตลอดจนความรุนแรงผ่านอำนาจด้วยรูปแบบภาษาที่นำไปใช้ของผู้มีอำนาจและผู้ต่อยอำนาจ

ภาษาและอำนาจเป็นของคู่กัน แม้จะดูว่าไม่น่าเป็นไปได้ ภาษาคือการผลิตเสียงหรือตัวหนังสือเพื่อปลดปล่อยความต้องการบางอย่างเพื่อหวังผลประโยชน์กับคนที่ใช้ด้วย เมื่อมีความปรารถนา กิเลส ตลอดจนการรักษาพื้นที่ของตนเองได้ให้ได้อยู่รอดปลอดภัย เมื่อนั้นอำนาจจึงเกิดขึ้น และอำนาจก็แสดงตนผ่านภาษาในรูปแบบการสนทนา การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น การซักถาม ฯลฯ ที่มีผู้คนสื่อสารกันในสังคมหรือชุมชน ปฏิบัติ Fairclough (1989, pp.25-26) ได้สร้างแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม (ภาษาและอำนาจ) ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางสังคมซึ่งระบุให้ชัดเจนว่าเป็นเงื่อนไขทางสังคมของการผลิตผลของบางสิ่ง และมีความสัมพันธ์กับระดับที่เกี่ยวข้องกับสังคม 3 ระดับ ได้แก่ การจัดระเบียบทางสังคม สถานการณ์ทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ปรากฏฉับพลัน (เป็นปัจจุบันที่สุด) ของการใช้วาทกรรม ณ ขณะนั้น และสถาบันองค์กรทางสังคม เหล่านี้เป็นองค์ประกอบของตัวบทหรือวาทกรรมทั้งหมด เงื่อนไขทางสังคมที่กล่าวมาทำให้ประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลด้านสมาชิกในสังคมมุ่งสู่การผลิตผลของวาทกรรมและการตีความวาทกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตัวบทหรือวาทกรรมเกิดการผลิตและตีความขึ้น การมองภาษาเป็นตัวบทหรือวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมนั้น เราไม่อาจวิเคราะห์เพียงแค่ตัวบทหรือวาทกรรม หรือกระบวนการผลิตและตีความ หากแต่ต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทหรือวาทกรรม กระบวนการ และเงื่อนไขทางสังคม ทั้งบริบทของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ขณะนั้น และสถาบันองค์กรและโครงสร้างทางสังคมที่ห่างออกไปด้วย มิติวาทกรรม 3 มิติข้างต้นสามารถพิจารณาความสอดคล้องในเรื่องดังต่อไปนี้ การพรรณนาเป็นมิติหรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของตัวบทหรือวาทกรรมอย่างเป็นทางการ การตีความเป็นมิติหรือขั้นตอนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทหรือวาทกรรมกับปฏิสัมพันธ์ต่างๆ เช่น การมองตัวบทหรือวาทกรรมเป็นผลิตผลของกระบวนการผลิตสร้าง และเป็นแหล่งข้อมูลของกระบวนการตีความ และประการสุดท้ายคือ การอธิบายเป็นมิติหรือขั้นตอนที่สืบเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์กับบริบททางสังคม กับการพิจารณาทางสังคมของกระบวนการผลิตสร้างและตีความและผลกระทบทางสังคม จุดประสงค์ของการพรรณนาตัวบทหรือวาทกรรมเพื่อระบุลักษณะที่เป็นทางการของการจัดประเภทตามกรอบการพรรณนา แต่ความจริงบุคคลต้องผลิตตัวบทหรือวาทกรรมผ่านการพูดหรือเขียนสื่อสาร แต่มีวิถีที่คนอื่นๆ นำไปพูดหรือเขียนต่อเชิงขยายความออกไป และวิถีที่คนนั้นใช้ตีความตัวบทหรือวาทกรรมของอีกคนหนึ่งเกี่ยวพันที่จะส่งผลต่อการนำไปสื่อสารต่ออย่างไร

ภาษากับอำนาจไม่ว่าจะปรากฏเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน (มาจากความคิดและเจตนาถ่ายเป็นภาษาพูดก่อนเขียนเป็นลายลักษณ์) ก็ตาม ก็สามารถสะท้อนสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวบทหรือวาทกรรมเหล่านั้นได้ แนวคิดของ Fairclough จึงเป็นประโยชน์ต่อการนำวิเคราะห์วาทกรรมด้านความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการใช้

ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ในเรื่องสั้น “สงบงในดวง”

ภาษา อำนาจ อุดมการณ์ และมายาคติได้เป็นอย่างดี มิติทางสังคมที่ใช้วิเคราะห์ตัวบทหรือวาทกรรมจึงอาศัย มิติทั้งสามที่กล่าวมาแล้ว และนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

รูปที่ 1 มิติการพิจารณาตัวบทหรือวาทกรรม ดัดแปลงจาก Fairclough (1989, p.5)

ทฤษฎีวาทกรรมวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์การใช้ภาษาทั้งรูปภาษาและกลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อสาร ความหมายตามความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการใช้ถ้อยคำหรือข้อเขียนนั้นๆ ออกมาซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ผลิต สร้างวาทกรรม ตัวบทวาทกรรม ผู้รับวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม

การทำความเข้าใจธรรมชาติของสาขามนุษยศาสตร์ต้องคัดเลือกแหล่งข้อมูลที่เป็นมนุษย์หรืองาน สร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรม ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ซึ่งในลักษณะตีความและวินิจฉัย ประสพการณ์ และพรรณนาอย่างมีเหตุผลและทฤษฎีรองรับ ผลวิเคราะห์จะเป็นความหมาย คุณค่า ปรัชญา จิตวิญญาณ และแนวทางที่จะบรรลู่แก่นแท้หรือการแก้ไขสิ่งที่ได้ศึกษามา อันจะก่อเกิดผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่ บทสรุปเชิงความสำนึกในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เมื่อเข้าใจพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์แล้ว หากต้องการ ผลลัพธ์และผลสรุปไปเป็นแนวทางการจัดการบริหารหรือประยุกต์ใช้ต่อ จะเข้าลักษณะสาขาสังคมศาสตร์ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่องกับสาขามนุษยศาสตร์ บทสรุปที่ได้จากการวิจัยสาขามนุษยศาสตร์จะอธิบายหรือ เสริมสร้างแนวทางป้องกันแก้สังคม ผลกระทบที่ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้น เราต้องการแก้ไข ป้องกันหรือขจัดความรุนแรงนั้นย่อมต้องให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอีกครั้ง หลังความรุนแรงที่เกิดก่อน ไม่ว่าจะป็นวิธีการใดก็ตาม เจตนา นาควัชระ (Nagavchara, 1995, pp.260-262) เน้น “แนวทางอุดมคติแห่งวิทยาการ” คือผลกระทบของสาขามนุษยศาสตร์ที่ว่าด้วยความสำนึกในคุณค่าของ ความเป็นมนุษย์เป็นอุดมคติที่สูงสุด เพราะผลกระทบของสาขาวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี และผลกระทบของสาขาสังคมศาสตร์ที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็นำมาสู่การรู้ตัวตนของ มนุษย์เอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หากนิยามวัตถุ ความเจริญเชิงกายภาพ และการตระหนักต่อสังคมโดยรวม แต่ไม่มี โมนสำนึกและจิตวิญญาณ คุณค่าของชีวิตมนุษย์ก็ไม่ต่างจากสัตว์ เครื่องจักรหรือหุ่นยนต์

เนื้อเรื่องย่อ

เรื่องสั้น “สงบงในดงงู” มีเรื่องพอสั่งเขปดั่งนี้ ตัวละครหลักชื่อ “ตัน” ซึ่งเป็นตัวแทนคนรุ่นใหม่ อาศัยอยู่กับน้า นวลและยาย ตันมีเพื่อนชื่อบูรพาซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดและนำเสนอนโยบายที่จะสร้างสนามในชุมชน ส่วนลุงเชิดศักดิ์ ประธานชุมชนและอดีตข้าราชการ เป็นภาพแทนของชั่วอำนาจเก่าหรือคนอยู่มาก่อน นำเสนอโยบายสร้างสวนหย่อม มีการปราศรัยหาเสียงและอธิบายข้อดีของนโยบายฝ่ายตน แต่ทำให้เกิดการปะทะคารมและการโจมตีขึ้น แก่นเรื่องมุ่งนำเสนอประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ทว่าอารมณ์ความรู้สึกหลักคือความกลัว กับการแสดงพฤติกรรมของความกลัว การดำเนินเรื่องและการกำหนดตัวละครมีความหลากหลาย ได้แก่ ความดุเดือด อากาการหวุ่นวิตก และการคิดใคร่ครวญ

เมื่อผู้ลงสมัครเบอร์สอง คือ บูรพา ถูกฆาตกรรม ความกลัวก็เกิดในใจของตัน ตัวละครที่ต้องการปลดปล่อยอิสรภาพทางความคิดมาโดยตลอด แต่เพราะความตายเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาและสร้างความกลัว ตันพิจารณาจากการตายของบูรพาที่ถูกฆาตกรรม คนเลี้ยงงูในชุมชนคือลุงเชิดศักดิ์ แต่ไม่มีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์ว่างูของใคร เป็นงูตัวเดียวกับที่คนเลี้ยงงูมีอยู่หรือไม่ ความตายที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเลือกตั้งในชุมชน ทำให้ตัวละคร “ตัน” ต้องตัดสินใจดำเนินการต่อไป

ก่อนบูรพาตาย มีการลงสมัครและรับหมายเลขของผู้สมัคร ได้แก่ เบอร์หนึ่งลุงเชิดศักดิ์ เบอร์สองบูรพา โดยมีตันเป็นผู้สนับสนุน ณ วันนี้ บูรพาตายไปแล้ว ตันได้เฉลยทุกสิ่งทุกอย่างตอนจบของเรื่องว่าตนเองไปกาให้เบอร์หนึ่งด้วยความกลัว โดยเสียงข้างมากที่ทำให้อีกฝ่ายชนะไปนั้นเกิดจากเสียงเดียวเท่านั้น ทำให้ผู้อ่านคิดต่อได้ว่า ถ้าตันเลือกเบอร์สองของฝ่ายตนด้วยความกล้า เสียงต้องเสมอกัน และหากบูรพายังมีชีวิตอยู่ก็สามารถนับเป็นอีกหนึ่งเสียงแก่เบอร์สอง

7. ผลการวิเคราะห์

รูปภาพหรือถ้อยวัจนะที่แสดงความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู” สามารถสะท้อนสิ่งที่มีอยู่ก่อน และมีผลต่อสังคม จนเกิดกลายเป็นวาทกรรมความกลัว พบทั้งหมด 10 ประการ ดังนี้

7.1 รูปภาพ “ช่วงนี้ต้องเก็บเงินไว้ อย่าเพิ่งรื้ออ่านมีแฟน แล้วก็ห้ามไปยุ่งเกี่ยวกับพวกนั้นนอกระบบเด็ดขาด” มีความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือมีความจำเป็นด้านการเงิน เพราะมีการใช้คำช่วยกริยา “ต้อง” เป็นการแนะนำเชิงบังคับและจำเป็นอย่างมาก เมื่อได้อ่านเนื้อเรื่องพบว่าตัวละครชื่อตัน น้า นวล และยายอยู่ในสภาวะลำบากพอประมาณ จึงสอดคล้องกับการนำเสนอวาทกรรมการเก็บหอมรอมริบ การออมเงินไว้

ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนอีกสองความคิดนั้นพิจารณาได้จาก “อย่า” เป็นการสั่งห้ามเชิงสอนสั่งเกี่ยวกับการคบหาใจกับคนที่จะมาเป็นคู่ชีวิต แต่เมื่อห้ามนั้นทำให้ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือ “ยังไม่มีแฟน” หรือถ้าตัวละครชื่อตันมี (ในเรื่องไม่ได้นำเสนอ) ก็เป็นวาทกรรมของผู้ใหญ่ที่มักสั่งสอนลูกหลานเกี่ยวกับการทำงานให้มั่นคงก่อนการมีคู่ครอง เพื่ออนาคตจะได้อยู่รอด อีกความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือ “มีระบบการกั๊กยืมหนี้สินที่ไม่ถูกกฎหมายในสังคม” “การกั๊กยืมหนี้สินที่ไม่ถูกกฎหมายอาจนำพาถึงชีวิตได้” พิจารณาจากกริยา “ยุ่ง” เมื่อมีการสั่งห้ามไม่ให้ยุ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มักมีทัศนคติไม่ดีกับสิ่งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่มักสอดคล้องกับความเลวร้าย จึงไม่ให้ไปยุ่ง วาทกรรมการสร้างความน่ากลัวแก่ระบบเงินยืมที่ผิดกฎหมาย นำไปสู่การสร้าง

อำนาจกระบวนนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตามทวงหนี้ ในทางกลับกันการหยิบยืมเงินผู้อื่นเป็นมายาคติที่หลงเหลือโดยที่โยนความผิดความชั่วร้ายให้แก่ผู้ทำงานในวงการหนี้นอกระบบ เพราะผิดกฎหมายอยู่แล้ว แต่ไม่พิจารณาตนเองที่ไปยืมเงินคนอื่นมา เท่ากับปิดบังชุดความจริงที่ว่าคนยืมเงินนั้นก็เป็นหนึ่งในการหยิบยืมหนี้สิน อย่างไรก็ตามน้ำหนัก ตัวละครที่ผ่านประสบการณ์และเคยทำงานในหน้าที่ตำแหน่งนักบัญชีจึงรู้วิธีการคิดคำนวณเงินที่ถูกต้องตามระบบและนอกระบบ สามารถสั่งสอนหลานชายตัวละครชื้อตันได้

7.2 การสร้างภาพลักษณ์ที่น่ากลัวจากการครอบครองสิ่งที่ไม่เลวร้ายหรือชั่วร้าย นั่นคือ รูปภาษาที่สะท้อนวาทกรรมคนน่ากลัวที่ว่า “ห้ามไปยุ่งกับเขาเด็ดขาด ถ้าโดนงูกัดจะไปเอาผิดกับใคร” เป็นถ้อยวิจนะที่น้ำหนักพูดกับหลานชายชื้อตัน ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือเขาคอนนั้นหมายถึงลุงเชิดศักดิ์เลี้ยงงูที่บ้านเขา นอกจากนี้ถ้าพิจารณาเพียงรูปภาษาจะพบว่าคนที่ถูกสั่งห้าม หากไม่ไปยุ่งก็จะไม่ถูกงูกัด ถ้อยวิจนะนั้นเป็นการอาศัยภูมิหลังที่ยาวนานอย่าง Culpeper (2014, p.51) กล่าวว่า การเรียนรู้เหตุการณ์และรับรู้เป็นประสบการณ์จะสร้างผังภาพจำในความคิด เพราะครอบครัวน้ำหนักแต่ก่อนมาได้เคยพบพานลุงเชิดศักดิ์มาก่อนจนรู้นิสัยใจคอที่ไม่เป็นมิตรเท่าใด ถ้อยวิจนะของน้ำหนักจึงกลายเป็นรูปภาษาที่ถ่ายทอดอำนาจว่าลุงเชิดศักดิ์สามารถปล่อยงูมากัดคนอื่นได้ เพราะธรรมชาติของงูเป็นสัตว์ดุร้าย รอยคมเขี้ยวและพิษอาจฆ่าคนได้ และอาจอ้างว่างูหลุดไปเองไม่ได้เป็นเจตนาของคนเลี้ยง การเอาผิดคนให้มารับผิดชอบจึงเป็นไปได้ยาก

การเลี้ยงงูอาจแสดงวิสัยของคนรวย บางคนที่ชอบแสดงพลังอำนาจเหนือผู้อื่น เฉกเช่น อสรพิชวาทกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์แปลกจะแสดงอำนาจของคนเลี้ยงว่ามีอำนาจและสะท้อนอารมณ์ได้อีก ดังเช่นเจ้าของมีอารมณ์แบบไหน สัตว์ที่เลี้ยงก็จะเป็นไปตามอารมณ์ รูปภาษาที่ยืนยันได้แก่ “คนที่คุ้นเคยกับงู พอใครใคร่ก็อาจจะเลือกใช้บริการพวกงูมีพิษก็ได้” เป็นการกล่าวอ้างถึงลักษณะบุคลิกภาพของลุงเชิดศักดิ์ด้วยการตีความให้เป็นอย่างนั้นตามคนพูด คือ “คนที่เคยคุ้นกับงู” เป็นอนุพากย์ที่แสดงลักษณะกับพฤติกรรมของคน (Culpeper, 2014, p.26) เป็นวิธีการหนึ่งของการบ่งชี้ที่เรียกว่าตัวบ่งชี้ทางสังคม สะท้อนความคิดและความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อนบ้านของน้ำหนักกับลุงเชิดศักดิ์ได้ว่าห่างเหิน ไม่ได้สนิทสนมอย่างคนที่เพื่อนบ้านติดกัน มีการอุปโลกน์งูเป็นบุคลากรที่ทำงานบริการลูกค้าซึ่งเกิดจากการว่าจ้าง ตอกย้ำวาทกรรมคนรวยใช้เงินซื้ออะไรก็ได้ แสดงอำนาจของคำรวยผ่านภาษาที่มีหน่วยภาษาแสดงความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนและมายาคติที่อำพรางสังคมมาโดยตลอดว่าคนรวยทำอะไรก็ได้ และอาจทำถึงทำร้ายผู้อื่นได้ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ถ้อยวิจนะดังกล่าวสร้างความกลัวแก่หลานชายชื้อตัน

7.3 “ตั้งแต่ลุงเชิดศักดิ์ร่ำรวยจากการขายที่ดินมรดกที่สุพรรณฯ เขามองงูอย่างกับเป็นไอ้กระจอกข้างถนน” เป็นถ้อยวิจนะของบุรพาเพื่อนของตัน ตัวละครที่เป็นผู้นำของการต่อสู้กับอำนาจในสังคม จากรูปภาษาถ่ายทอดความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนได้ว่า ลุงเชิดศักดิ์ได้รับมรดกที่ดินมาและลุงเชิดศักดิ์มองผู้อื่นในทางปกติ เพราะบุรพาดีดพอและเก็บอารมณ์ไว้ในใจว่าตนเองไม่ต่างจากคนไร้ที่พึ่งเดินตามถนน วาทกรรมที่ว่าคนรวยเขินหน้าซुक เพราะหลงกับคำว่าความร่ำรวย ดังสำนวน “กึ่งกำได้ทอง” “คางคกขึ้นวอ” และ “วัวล้มตีน” แต่มายาคติยังกลบเกลื่อนคนที่ร่ำรวยให้ดูดีได้อยู่ トラบใดที่เงินของคนรวยมีผลประโยชน์ต่อคนรับ ส่วนบุรพานั้นไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเงินทองของลุงเชิดศักดิ์ ผนวกกับสายตาที่มองเชิงดูถูก ทำให้บุรพากล่าวถ้อยวิจนะออกมาสื่อถึงการกลับความด้วยอีกรูปภาษาว่า “ถ้าไม่รวยจะเปลี่ยนสันดานหรือไม่”

7.4 “ถ้าไม่ยากได้สวนหย่อม ก็อย่าต่อต้านจนออกนอกหน้า” เป็นถ้อยวจนะของน่านวลที่เป็นห่วงหลายชายชื้อตัน เพราะเกรงกลัวภัยที่อาจขึ้นในอนาคต ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือ การกระทำของหลานชายตนเองที่แสดงความต้องการสนามกีฬามากกว่าสวนหย่อม สอดคล้องวิธีการดำเนินเรื่องให้ตัวละครเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของการหาเสียงให้เลือกตั้งสร้างสนามฟุตบอล วาทกรรมที่พิจารณาได้จากการใช้คำกริยา “ต่อต้าน” คือการต่อสู้ แต่เป็นการสั่งห้าม “อย่า” เท่ากับแฝงความหมายของอำนาจอีกฝ่ายหนึ่งที่ทรงอิทธิพลในพื้นที่ หมายาคติที่เทียบได้และหลอกหลอนคนขวัญอ่อนได้เสมอ เช่น “ถ้ายังอยากทำงาน อย่าขัดเขา เขาว่าอะไรก็ทำไป” จากสถานการณ์สะท้อนว่าแม้หลายคนขุ่นเคืองกับความไม่ชอบธรรมหรือคำถามที่ว่าไม่เปิดโอกาสแก่คนอื่นได้แสดงความคิดเห็นหรือฝีมือการทำงานได้เลยหรือ แต่สังคมไทยส่วนใหญ่ก็คล้อยตามอำนาจในลักษณะที่ไหลลื่น อย่างรูปภาพชาติต้นถากกลับไปว่า “ทำไมหรือครับ” เป็นการตั้งคำถามที่ย้อนแย้งเพื่อลดทอนอำนาจจากวาทกรรมก่อนหน้า ท้ายที่สุดก็ต้องนั่งรับเมื่อน่านวลสาบหักกับวาทกรรมการอยู่รอด คืออย่ามีปากมีเสียง เพราะอาจเกิดอันตรายได้ “น้ำบอกให้อยู่เงียบๆ ก็หุบปากไว้บ้างเถอะน่า” ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือ มีถ้อยคำพูดที่พูดคุยในการสื่อสาร จึงสั่งเจียบ วาทกรรมสั่งเจียบนั้นมาจากผู้ใหญ่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ครอบงำมายาคติว่า ผู้ใหญ่คุยกัณอย่าสออด หมายถึงคนที่มีอำนาจจะทำอะไรอย่าไปชะลอหรือคัดค้าน

7.5 การปะทะวาทกรรมระหว่างผู้นำสองความคิดเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อสร้างตัวตนในพื้นที่ที่ต้องการครอบครองและให้เป็นไปตามความประสงค์ การสร้างวาทกรรมเพื่อลดความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามเป็นวิธีการสำคัญ และจะกลายเป็นมายาคติที่บดบังคนที่เชื่อง่ายเมื่อได้ยินได้ฟัง คนเหล่านั้นจะไม่ได้ใช้สมองของตนเองคิดเลย เช่น “สนามกีฬาที่ปลูกต้นไม้ไว้รอบๆ ได้ แต่เราจะมีลานกว้างๆ ไว้เตะบอล ดีแต่ๆ เพื่อให้เด็กๆ เติบโตขึ้นอย่างแข็งแรง ทุกท่านคงไม่ยอมมีลูกหลานที่แคะแกระในขี้มัยครับ” บุรพาสสะท้อนความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนว่าไม่มีสถานที่ที่มีขอบเขตพื้นที่กว้างขวางเพื่อทำกิจกรรม และยังสร้างวาทกรรมเด็กคืออนาคตของชาติมาเป็นมายาคติที่ชวนเชื่อชาวบ้านว่าเด็กต้องโตอย่างแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่ใช่พิการ ไม่สมส่วน ตอกย้ำถ้าไม่มีลานกว้างเด็กอาจไม่แข็งแรงพอ ถ้าหากเป็นคนเชื่อง่ายก็คล้อยตามได้

การตอบโต้วาทกรรมของสองสาวพี่น้องลูกสาวของลุงเชิดศักดิ์ “แต่สวนหย่อมมีต้นไม้ร่มครึ้มกว่าวันหยุดก็หิ้วตะกร้าใส่อาหารไปนั่งทานพร้อมฟังเสียงนก ดูดอกไม้สวยๆ ไปด้วย ไม่ใช่ลานคอนกรีตที่ทั้งแข็งทั้งร้อน ทำลายสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่างๆ” ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือสนามฟุตบอลไม่ร่มรื่นเป็นประเด็นที่น่าเสนอให้ชาวบ้านเลือก อาศัยธรรมชาติมาผูกพันและมลภาวะกับการรุกรานที่ฟักฝังของสัตว์เท่ากับเป็นการดั่งสัมพันธ์ที่ปรากฏผ่านโทรทัศน์เกี่ยวกับการปกป้องรักษาธรรมชาติและสัตว์ให้ดำรงอยู่

บุรพาสสร้างวาทกรรมความกลัวจากสัตว์มาครอบงำชาวบ้านเพื่อลบล้างสิ่งที่สองสาวพี่น้องได้พูดก่อน “แน่นอนครับ สนามกีฬาของเราจะไม่ยอมให้งูเห่าหรือตัวเงินตัวทองมาจับจองเป็นสถานที่ที่ฟักไข่เด็ดขาด” ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนสัตว์มักอาศัยในแหล่งธรรมชาติ ดังนั้นสวนหย่อมอาจเป็นแหล่งที่สัตว์ร้ายหรือสัตว์น่ากลัวอาศัยอยู่ อีกทั้งเป็นการใช้การประชดประชัน (verbal irony) ส่อเสียดอีกฝ่ายหนึ่งผ่านรูปภาพอย่างงูเห่าและตัวเงินตัวทอง อันแท้จริงนั้นคำว่า “ตัวเงินตัวทอง” เป็นคำรื่นหู (euphemism) ของคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อสัตว์เลื้อยคลานมาแต่โบราณของคนไทย² ที่กลายเป็นคำหยาบคาย (vulgar word) ไปในปัจจุบัน

อันเนื่องจากรูปลักษณ์และพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่มองว่าน่าเกลียดน่ากลัว มักใช้เป็นคำต่อบุคคลที่มีลักษณะ เลวทราม หรือเป็นคำเฉพาะกลุ่ม (Jargon) โดยเฉพาะวัยรุ่นและทำหน้าที่ในการเชื่อมสัมพันธ์ของความเป็น ปึกแผ่นหรือพวกพ้องเดียวกัน (solidarity) (Chothawikit, 2016) แต่การตีความในตัวบทพบว่า หน่วยทาง ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงการผลิตวาทกรรมคือรูปภาษาในรูปคำว่า “ตัวเงินตัวทอง” แม้เลือกเป็นภาษาสุภาพแต่ เจตนาเฉลยความหมายของคำหยาบคายที่แฝงการตำหนิว่า “เหี้ย” การตีความเช่นนี้อาศัยการสนทนาและ การปะทะระหว่างภาษากับอำนาจของตัวละครที่ได้รับการกำหนดให้มีสถานะทั่วไปที่พร้อมเผชิญหน้า โดยระบุ ระดับความแตกต่างและเสริมสร้างบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน ซึ่งตัวละครทั้งสองฝ่ายมีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ เช่น เพศหญิงเพศชาย ความเป็นลูกสาวของผู้มีอิทธิพล ความกล้าแกร่งของตัวละครฝ่ายชาย

“สวนหย่อมใช้ประโยชน์ได้ทั้งครอบครัว แต่สนามกีฬาใช้ได้เฉพาะกลุ่ม อย่าลืมนะคะว่าเราเสีย ค่าใช้จ่ายเท่ากัน เราควรได้รับผลตอบแทนอย่างทั่วหน้า” สองสาวพี่น้องตอบโต้โดยมีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ ก่อนสนามกีฬาใช้ได้เพียงนักกีฬา และสร้างวาทกรรมครอบครัวขึ้นมารองรับความต้องการของคนในชุมชน และสร้างมายาคติเกี่ยวกับความอบอุ่นหรือการสานสัมพันธ์กับคนในครอบครัวผ่านการใช้สวนหย่อม ซึ่งปิดชุด ความจริงอื่นที่ประสานความรักในครอบครัวได้เช่นกัน

7.6 “การปะทะกับผู้ใหญ่ นอกจากจะดูไร้สัมมาคารวะแล้ว ยังเป็นอันตรายอีกด้วย” นำนวลพูดถ้อย วัจนะที่มีความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือ การได้พูดเชิงปะทะหรือเผชิญหน้ากับผู้ใหญ่มาแล้ว แต่ผลิตสร้างวาท กรรมรู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ และมีผลปลายทางที่ชี้ชัดให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายได้เป็นมายาคติ

7.7 ความกลัวที่บรรจุนั้นทวีมากขึ้นเรื่อยๆ จะเป็นการสร้างรอยร้าวแก่ผู้มีอุดมการณ์เดียวกันได้ “มึงจะ กลัวอะไรนักหนาวะ คนที่เอาแต่กลัวหงอกก็ไม่ต่างจากคนตายแล้ว พรุ่งนี้มึงจะมาประชุมลับที่บ้านกูด้วย” บุรพามีความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนว่าคนที่พูดด้วยคือตัน มีความกลัวเกิดขึ้น (เป็นความกลัวจากการสั่งสมที่รับรู้ เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้เข้ามา แม้คนในครอบครัวก็ประสบ แต่ไม่ได้มีหลักฐานว่าทุกเหตุการณ์มีสาเหตุจาก คนบงการคนเดียวกันหรือไม่) วาทกรรมที่ผลิตสร้างคือ “ชี้ขึ้นหัว” หมายถึงกลัวจนตัวสั่นผ่านภาษาเชิง อุปลักษณ์ว่าความกลัวคือความตาย “ไม่ต่างจากคนตาย”

แม้ต้นจะอธิบายว่าน้ำสั่งห้ามและบ้านอยู่ติดกันกับบ้านของผู้นำฝ่ายตรงข้าม บุรพาก็ยังตอกย้ำความ กลัวที่เกิดจากความชี้ขาด “กูจะเข้าบ้านแล้ว เบื่อพูดกับไอ้ผีชี้ขาดที่ไม่รู้จักโตอย่างมึงเต็มที” ความคิดความ เชื่อที่มีอยู่ก่อนสะท้อนการสนทนาไม่ราบรื่น ทำให้เกิดอาการเบื่อหน่าย และมีใช้ตัวบ่งชี้ทางสังคม (social deixis) ที่เกิดจากอนุภาคย์ “ไอ้ผีชี้ขาดที่ไม่รู้จักโต” (Culpeper & Haugh, 2014, pp.23-26) เป็นรูปภาษาที่ ประชดประชันอย่างสูง และยังผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับความกลัวคือความตายจากคำว่า “ผี”

ต้นตอบกลับไปว่า “กูก็เบื่อคนกล้าบ้าบิ่นอย่างมึงเหมือนกันแหละ อยู่อย่างสงบๆ ไม่เป็นบ้างหรือวะ” ความคิดที่มีเชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือมีการเคลื่อนไหวทางกิจกรรมการเมืองท้องถิ่น อาศัยหน่วยภาษาที่แสดงความคิด ความเชื่อที่มีอยู่ก่อนได้คือ “อยู่อย่างสงบๆ ไม่เป็นบ้างหรือวะ” ถ้อยวัจนะของต้นมีการใช้กลวิธีประชดประชัน กลับเช่นกัน อาศัยคำขยายเสริมความในทางลบคือ “คนกล้า” แต่ “บ้าบิ่น”

7.8 เมื่อความตายจริงมาเยือน การถดถอยไม่สู้แล้วทำให้ความกลัวมาแทนที่ เป็นอารมณ์ความรู้สึก ผ่านภาษาที่สนทนาและวาทกรรมที่แฝงมายาคติได้ครอบงำอย่างเสร็จสมบูรณ์ “บุรพาทูกูกัดตาย แม่บุญเรือน

ต้นขึ้นมาพบลูกนอนแน่นิ่งอยู่ที่ต้นมะม่วง เรียกเท่าไรก็ไม่ขยับ คงตายมาหลายชั่วโมงแล้ว แต่เมื่อคืนฝนตกหนัก คนในบ้านเลยไม่ได้ยินเสียงร้อง” เป็นถ้อยวจนะที่นำนวนพุดกับต้น มีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือ มิงูพิษมากัดบุรพาตาย รูปภาษานี้เป็นการเจาะจงสภาวะของการปรากฏหรือดำรงของงูมากกว่าคนตาย แต่เป็นการเทียบความ (entailment³) ไปในตัว เพียงรูปภาษาว่ามีคนตายและผู้ตายเป็นคนที่ยุ่จักอย่างสนิทสนมย่อมสร้างความกลัวจนเข้าทรุด และตอกย้ำสภาวะที่หลอนจากวาทกรรมก่อนๆ ที่ผลิตขึ้นนั้นคือ “งูกัดตาย” ที่สัมพันธ์กับการเตือนว่างูอาจถูกปล่อยมาเพื่อจุดประสงค์ที่เจ้าของงูต้องการ รูปภาษาทั้งหมดนั้นใช้กลวิธีผ่านการเล่าเรื่อง (narration) และเกิดเรื่องเล่า (narrative) ขนาดสั้น ดังนั้นความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนนี้ผลิตกระบวนการเล่าเรื่องและเหตุการณ์

7.9 การผลิตซ้ำของวาทกรรมสร้างมายาคติที่เป็นสูตรสำเร็จ “ถ้าโดนงูกัด จะเรียกร้องเอาผิดใครก็ได้ไม่ได้ สงสารพ่อบุรพาเหลือเกิน ยิ่งหนุ่มยังแน่นอยู่แท้ๆ” ลุงเชิดศักดิ์ผู้นำความคิดการสร้างสวนหย่อมในหมู่บ้านพุดกับต้น คำว่า “งู” กับความตายถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องสร้างความหวั่นวิตกแก่ผู้ฟังที่มีประวัติและประสบการณ์กับงูมาอย่างตัวละครชื่อต้น ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนจากถ้อยวจนะลุงเชิดศักดิ์คือ บุรพาตายตอนวัยหนุ่มกลายเป็นวาทกรรมตายแต่เด็ก ไม่มีโอกาสผ่านโลกมากกว่านี้ เป็นมายาคติหลอนให้ต้นคิดว่าไม่อยากตายตอนหนุ่มและเกิดความกลัวในความตาย

การสนทนายังคงดำเนินอยู่ “ต้นเองก็ต้องระวังตัวเหมือนกัน ถ้าเป็นอะไรไป ยายกับน้ำจะลำบาก ต้นต้องคิดว่าตัวเราไม่ใช่ของเราคนเดียว” มีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือมีเหตุร้ายมาก่อนหน้า (คือมีคนถูกงูกัดตาย และเกิดวุ่นกรรมกรรมการเตือน) อีกถ้อยวจนะ “ต้นขยันทำงาน มีสัมมาคารวะแบบนี้ดีแล้ว ยายกับน้ำจะได้สบายใจ หมู่บ้านเราก็จะอยู่อย่างสงบสุข” มีความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนคือที่ผ่านมาหมู่บ้านไม่สงบ และเป็น การให้เหตุผลที่ไม่มีรอยประสานเชื่อมต่อ เป็นการให้ข้อแนะนำที่ไม่สมเหตุสมผล⁴ (fallacy) เป็นกลวิธีการอ้าง แม้ไม่ตรง แต่ใช้เพื่อให้เกิดความกลัวที่มีผลต่อสิ่งรอบข้างโดยเฉพาะครอบครัว มีการอ้างความเป็นอยู่ที่สบายของน้ำและยาย ถ้าพฤติกรรมของต้นยังดีในความคิดของผู้พุดผู้ที่ใช้ภาษาสื่อพลังอำนาจออกมา ยิ่งสร้างความกลัวผ่านความหวังดีที่แฝงการข่มขู่ของผู้พุด

7.10 ความกลัวที่ยังรู้ด้วยตัวผู้กลัวเอง “เราได้สวนหย่อม” เป็นถ้อยวจนะที่หลุดหูของต้นที่พุดผ่านอากาศและควันธูปให้นำพาไปสู่บุรพาเพื่อนรัก ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนคือสวนหย่อมเป็นสิ่งที่มิจัดสรรขึ้นมา วาทกรรมคือความพ่ายแพ้ มายาคติที่ฝังครอบคือความกลัว หากพิจารณาเพียงรูปภาษาระดับประโยคดังกล่าว อาจไม่สามารถตีความได้ ต้องอ่านวิเคราะห์ทั้งตัวบทหรือบริบทแวดล้อมทั้งเชิงภาษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่แฝงอยู่ เพราะสุดท้ายฉากจบของเรื่องสั้นเรื่องนี้สะท้อนความหวาดหวั่นในใจคือความกลัวที่พยายามปกปิดว่าไม่กลัว เพราะตัวละครที่ชื่อต้นมีอุดมการณ์เช่นเดียวกับบุรพาผู้นำกลุ่มที่ลงแข่งขันเพื่อนำเสนอนโยบายสร้างสนามให้แก่ชุมชน ถ้อยวจนะที่ว่า “เราได้สวนหย่อม” หลุดออกจากปากตัวละครที่มีลักษณะพลวัต (dynamic) แตกต่างจากการนำเสนอลักษณะที่มุ่งมั่นในช่วงแรก เมื่อต้นอยู่ฝ่ายบุรพา ต้นก็ควรเลือกนโยบายของกลุ่มตนเอง แต่ต้นกลับไปเลือกนโยบายที่สร้างสวนหย่อมของฝ่ายตรงข้าม เนื่องจากการตายอย่างปริศนาของบุรพา ทำให้ต้นต้องผินใจทำเช่นนั้น รวมถึงการตายของบุรพาก็พบเพียงรอยงูกัด จึงเกิดเป็นภาพที่ฝังจำในหัวและเป็นภาพความคิดของตัวละครทุกตัวที่รู้อยู่แก่ใจดีว่าผู้นำนโยบายเบอร์หนึ่ง คือ ลุงเชิดศักดิ์เป็นผู้เลี้ยงงูไว้ ทำให้

สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนให้แก่ความคิดที่เล่าสื่อกันในชุมชนว่าบุรพาโดนงูกัดตายนั้น ย่อมคาดเดาได้ต่างๆ นานา แต่ในที่สุดแล้วความคิดนั้นก็มาบรรจบที่คนเลี้ยงงู ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนอาจแสดงความจริงเพียงครั้งเดียวว่ามีคนเลี้ยงงู แต่ไม่ได้บ่งบอกอย่างแน่ชัดว่างูที่กัดคนตายเป็นตัวเดียวกับของคนเลี้ยงงู และคนเลี้ยงงูป่วยมากัดคนให้ตายแต่อย่างไร ผลลัพธ์ที่ได้คำว่า “งู” ที่เป็นถ้อยอุปมา (metaphorical expression) แสดงคุณสมบัติของนามธรรมที่ดำรงอยู่กับมนุษย์คือคำว่า “ความกลัว” งูที่อยู่ในความคิดของต้นยังไหลลื่นในความทรงจำ แต่ไม่สามารถทำให้หลุดไม่พ้นออกจากสมองไปได้ เท่ากับว่าความกลัวที่ยังคงเป็นความกลัวตลอดกาล แม้อยู่เพียงระดับความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน กลายเป็นสะพานสู่การผลิตวาทกรรมความกลัว มายาคติที่หลอกหลอนว่าคนมีอำนาจมีพิษร้ายอย่างอสรพิษที่ทำให้ถึงตาย ไม่ควรไปทำให้คนที่ได้ชื่อว่ามีอิทธิพลหรือมากบารมีให้โกรธเคือง อุดมการณ์ความกล้าในชุมชนก็พ่ายแพ้ความกลัวเช่นงูที่กัดกร่อนจิตวิญญาณไป

ตารางที่ 1 ประเภทของความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ซึ่งได้จากการวิจัยในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู”

ลำดับ	ประเภทความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน	บทบาทหน้าที่เชิงภาษาและสังคม	ปรากฏในข้อ
1	การดำรงอยู่	สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีบางสิ่งบางอย่างอยู่หรือไม่มี การกำหนดอัตลักษณ์ตัวตน	1.1 และ 1.3
2	การคาดคะเน คาดการณ์	สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีแนวโน้มของการปรากฏเกิดขึ้นของบางสิ่งบางอย่างหรือไม่ปรากฏ	1.2
3	การกระทำปฏิบัติ	สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีกรลงมือทำหรือเคลื่อนกำลังก่อให้เกิดที่ประสงค์หรือไม่ได้ลงมือทำ	1.4
4	การรักษาหน้าและการแย่งชิงพื้นที่	สร้างความคิดที่เชื่อว่าหน้าตา ภาพลักษณ์ เกียรติยศ ชื่อเสียงสำคัญ ห้ามถูกทำลาย และมีการรักษาทรัพย์สิน หน้าตา ความมั่นคง โดยการช่วงชิงและครอบครองสถานการณ์ให้ได้หรือไม่	1.5, 1.6 และ 1.7
5	การเล่าเรื่องและบรรยายเหตุการณ์	สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีการนำมาเล่าผ่านเล่าต่อที่สามารถเชื่อถือได้หรือไม่	1.8 และ 1.10

ลำดับ	ประเภทความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน	บทบาทหน้าที่เชิงภาษาและสังคม	ปรากฏ ในข้อ
6	การข่มขู่ การแนะนำ การเกลี้ยกล่อม	สร้างความคิดที่เชื่อว่ามีแรงกดดัน กำลังใจ บันดาล หรือผลประโยชน์ แกชีวิต ทรัพย์สิน หรือสิ่งมีค่าอื่นๆ ซึ่งอาจต้องมีการเจรจาต่อรองตกลง หรือไม่	1.9

8. อภิปรายและสรุปผล พร้อมข้อเสนอแนะ

การศึกษาความคิดความเชื่อที่มีอยู่ก่อนนั้นทำให้เห็นถึงประสบการณ์และการถ่ายโอนอารมณ์อาการและความรู้สึกผ่านรูปภาพ ผลวิเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นความกลัวที่เกิดจากการผลิตซ้ำทางวาทกรรมและการเผยแพร่มายาคติต่างๆ ที่สัมพันธ์กับความกลัว เช่น การสูญเสีย ความยากลำบาก ชีวิตตกอับ เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงอาจไม่เกิดก็ได้ แต่พลังภาษาได้ครอบงำความคิดในสมองผู้รับสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

เมื่อพิจารณาวิธีการดำเนินเรื่องเห็นได้ว่าสวนหย่อมเป็นนโยบายการจัดสร้างที่ต้องเลือกเช่นเดียวกับสนามฟุตบอล แต่ท้ายที่สุดต้องเลือกเพียงนโยบายเดียวเท่านั้น การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางประชาธิปไตย แต่ด้วยการขับเคลื่อนทางการสื่อสารเพื่อชัยชนะ ย่อมมีเรื่องอำนาจ สถานะ ชนชั้น สถาบัน เข้ามาเกี่ยวข้องจนเกิดความกลัว และอุดมการณ์ก็สิ้นสูญ เป็นการพ่ายแพ้ในการแย่งชิงและการต่อสู้ทางการเมืองท้องถิ่น แม้เป็นเพียงการเลือกสถานที่จัดสร้างสาธารณูปโภคบางอย่าง ก็สะท้อนการใช้ภาษาเพื่อต่อรอง ต่อสู้ต่อต้านอำนาจและมายาคติผ่านวาทกรรมในสังคม

สิ่งที่สำคัญ แก่นเรื่องหลักซึ่งนำเสนอถึงความกลัวนี้ ได้แสดงให้เห็นการใช้ภาษาของตัวละครที่สะท้อนอำนาจการข่มขู่ การทำลายชื่อเสียงหน้าตา เพื่อให้เกิดความกลัวทั้งสิ้น แม้มีเรื่องรองที่เกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องหลักก็ตาม เช่น ความรำคาญ ความเกลียดชัง ความสงสาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลวิเคราะห์มุ่งนำเสนอคำตอบของความกลัวในความตายย่อมเป็นพื้นฐานความรู้สึกและความคิดของมนุษย์ แต่เมื่อพิจารณาชื่อเรื่อง “สงบงในดวง” จะพบความจริงว่า วาทกรรมที่แฝงอยู่ทั้งหมดทั้งหมดเป็น “ความกลัวในความกลัว” เพราะตัวละครเอกชื่อตัน ต้องพ่ายแพ้ความกลัว กลืนกินอุดมการณ์ของตนที่เคยได้ร่วมต่อสู้กับเพื่อนรักบุรพาที่เป็นวีรบุรุษแห่งการเรียกร้องและเคลื่อนไหวความชอบธรรม เพราะผลของการเลือกตั้งนั้นชนะเพียงหนึ่งเสียงระหว่างเบอร์หนึ่งคือลุงเชิดศักดิ์ที่จะสร้างสวนหย่อมกับเบอร์สองบุรพาผู้ลาปลับโลกแล้ว บุรพาเป็นเจ้าของความคิดของการสร้างสนามฟุตบอลเป็นนโยบายแข่งขัน ถ้าบุรพามีชีวิตอยู่อาจเสมอหรือชนะเลยก็ได้

การอุปโลกน์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นนี้เป็นกลวิธีทางภาษาและภาษาศาสตร์ที่เฉลยแก่นเรื่องและวาทกรรมความกลัวออกมาได้อย่างงดงาม ซึ่งพิจารณาจาก “แต่ผมรู้อ่างตัวที่แม่แม่เบ๊ยอยู่ในหัวผมมีพิษร้ายพอๆ กับงูเห่าตัวนั้น มันฉกชิงศักดิ์ศรีอันน้อยนิดของผมไป ทิ้งไว้แต่ไอ้ผีชี้ฉลาดที่ใช้ชีวิตอย่างเงียบสงบและมีนงไปวันๆ” เห็นได้ว่างูที่แม่แม่เบ๊ยเป็นสัญลักษณ์ของความกลัวที่เกิดจากผู้มีอำนาจหรือวาทกรรมความที่ผลิตซ้ำที่ไปครอบงำหัวสมอง อีกทั้งตัวงูชี้ทางสังคมที่บุรพาเคยใช้กับตัน ตนเองก็นำมาใช้ซ้ำ เป็นวาทกรรมผลิตซ้ำ

ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู”

ที่ผู้พูดยอมรับความกลัวไปในตัวว่าเป็นไอ้ผีชีขี้ลาด “เพราะผมประกาศปาวๆ ว่าอยากได้สนามกีฬา แต่ผมไปกาเบอร์หนึ่ง”

แก่นเรื่องหรือความคิดที่ถ่ายทอดผ่านรูปภาพใน “สงบงในดงงู” นี้ แม้ผู้แต่งจะชี้ให้เห็น “ความกล้าในความกลัว” ก็ยังมีภาวะย้อนแย้งเป็น “ความกลัวในความกล้า” ก็ตาม แต่ที่สุดเมื่อวิเคราะห์ให้เห็นอย่างถ่องแท้ด้วยแนวความคิดทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แล้ว กลับพบว่าแนวคิดที่ผู้แต่งซ่อนไว้นั้นเป็น “ความกลัวในความกลัว” กล่าวคือ “ความเป็นมนุษย์ที่เข้าใจความกลัวพาความสับสนในวิถีทางเลือกให้เกิดทางรอดของชีวิต” นั่นเอง

การวิเคราะห์ตัวบทไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนย่อมค้นหาความจริงเกี่ยวกับภาษาวรรณกรรม วาทกรรม วัฒนธรรม อำนาจ อุดมการณ์ อุดมคติ มายาคติ ของคนในสังคมได้ทั้งสิ้น

เชิงอรรถ

¹ พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (Royal Institute, 2014, p.135) นิยามว่า “การศึกษาเกี่ยวพันร้อยเรียงประโยคในภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าระดับประโยค คือ ระดับย่อหน้า หรือเป็นบทสนทนา บทสัมภาษณ์ต่างๆ” หากเป็นภาษาพูดอาจเรียกว่า การวิเคราะห์บทสนทนาหรือสัมภาษณ์ หากเป็นภาษาเขียนเรียกว่า การวิเคราะห์ตัวบทหรือข้อความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า การวิเคราะห์วาทกรรมหรือวาทกรรมวิเคราะห์ เพราะมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ผู้ใช้ภาษา สังคม และวัฒนธรรม

² “ไทย” หมายถึง ชาวไทยที่อาศัยในประเทศไทย ส่วนคำว่า “ไท” หมายถึงชนชาติเดียวกับชาวไทยที่อาศัยนอกประเทศไทย เป็นศัพท์ทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติและประวัติศาสตร์ รวมถึงมานุษยวิทยาและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องหรือนำไปใช้

³ นักภาษาศาสตร์ชาวไทยหลายคนใช้คำว่า “การขยายความ” ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า “ขยาย” ในภาษาไทยเป็นการต่อเติมเสริมแต่งเนื้อหาที่อาจนอกเหนือไปจากข้อมูลความจริงที่ถ่ายทอดผ่านกระบวนการผลิตสร้างรูปภาพ จึงใช้คำว่า “เทียบ” เป็นวิธีการที่รักษาเนื้อหาให้คงเดิมได้มากที่สุด อีกประการหลักการของ entailment เป็นการเปลี่ยนรูปภาพที่อาศัยข้อมูลเดิมเพื่อกำหนดหาความจริงและต้องเป็นจริงเสมอ ไม่ใช่แค่การคาดเดา สุ่มเดา หรือหวังว่าน่าจะใช่ อีกข้อวินิจฉัยลักษณะของหลักการนี้อาจคล้ายการถอดความ เป็นกระบวนการถอดความเป็นเพียงวิธีการหนึ่งภายใต้การเทียบความ

⁴ พจนานุกรมศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2545 ให้นิยามว่า “เหตุผลวิบัติ” และมีผู้รู้บางคนใช้คำว่า “ตรรกะวิบัติ, ตรรกวิบัติ”

เอกสารอ้างอิง

- Angkapanichkit, C. (2014). *Discourse analysis*. Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)
- Angkapanichkit, C. (2018). *Discourse analysis* (2nd ed). Bangkok: Thammasat University Press. (in Thai)
- Chaoruea, N. (Ed.). (2016). *Phaan Waen Faa Awarded Literature 2016 ‘sa.ηòp ηōη nāj dōη ηūu’*. Bangkok: The Secretariat of the House of Representatives. (in Thai)
- Chokthawikit, S. (2016). The phenomenon in vulgar words of present Thai adolescents: A sociolinguistic perspective. *Proceedings of National Conference ‘Humanities: The Reality and the Power of Dream’*, at Chiang Mai University, on 14- 15 November 2019. (in Thai)
- Culpeper, J. & Haugh, M. (2014). *Pragmatics and the English language*. Hampshire, England: Palgrave Macmillan.
- De Haan, W. (n.d.). *Violence as an essentially contested concept*. Retrieved from www.springer.com/cda/content/.../cda.../9780387745077-c2.pdf
- Deepadung, S. (2009). *An introduction to pragmatics*. Nakhon Pathom: Research Institute of Languages and Cultures for the Rural Development. (in Thai)
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. London & New York: Longman.
- Fairclough, N. (2005). *Critical analysis discourse: The critical study of language*. London & New York: Routledge.
- Hongladarom, K. & Choksukwanit, T. (2008). *Pragmatics*. Bangkok: Academic Publishing Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Nagavachara, C. (1995). *A way to culture criticism* (2nd ed). Bangkok: Manager. (in Thai)
- Phanphothong, P. (2013). *Critical discourse analysis based on linguistics: An application to discourse in Thai* (2nd ed). Bangkok: Academic Publishing Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Presupposition*. (n.d.). Retrieved from <http://www.glossary.sil.org/term/presupposition>
- Royal Institute. (2002). *The Royal Institute’s Terminology Dictionary*. Bangkok: Royal Institute. (in Thai)
- Royal Institute. (2014). *The Royal Institute’s Linguistics Terminology Dictionary (Applied Linguistics)*. Bangkok: Royal Institute. (in Thai)

ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน ในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู”

van Dijk, Teun A. (2004). Politics, ideology and discourse. In R. Wodak (Ed.), *Encyclopedia of language and linguistics section language and politics*. Retrieved from [http://www.discursos.org/unpublished%20articles/Politics,%20ideology%20and%20discourse%20\(ELL\).htm](http://www.discursos.org/unpublished%20articles/Politics,%20ideology%20and%20discourse%20(ELL).htm)